

Nəğmə Dərsi **Rüstəm İbrahimbəyov**

Alçaqboylu, arıq, otuz beş yaşlarında, qaragül dərisindən yaxalılıq dəri gödəkcə geymiş şalvarının balaqları xrom uzunboğazlarına salınmış bir kişi Bakı ibtidai məktəblərindən birinin həyatını keçdi, qar altından qaralan parta qalağını ötüb, üçmərtəbəli məktəb binasının qapısına apararı pilləkənlə qalxdı.

Vestibüldə oturmuş xadimə qadın onu görüb yerindən qalxmaq istədi, amma kişi qapıdan girmək fikrini dəyişdi, iki cərgəylə məktəbi əhatəyə almış kolluğa atıldı və ayaq dəyməmiş qarın üstüylə məktəbə dövrələmə getdi. Qarı qapını azca aralayıb, kişini təəccüblü baxışlarla izlədi... Kişi kollardan şalvarına, uzunboğazlarına səpilən qara fikir vermədən yeyin addımlarla gedirdi. Arabir dayanıb məktəbin pəncərələrindən birinə boylandı. Boyu çatmadığından bəzən yerindən atlanıb pərvazdan yapışır və qollarıyla pəncərəyə tərəf dartınırdı...

Sınıfların birində - üçüncü ya dördüncü sinifdi – cavan müəllimə xoşuna gəldi, inamlı, qırılmaz gözlərini ta yorulanadək ona zillədi, nə müəllimənin karıxması, nə şagirdlərin gülüşü ona təsir eləmədi.

Yerə atılardan sonra gördü ki, xadimə qarı tindən onu izləyir. Gülümsədi, şalvarının qarını çırpdı və məktəbin ətrafına dövrə vurmaqda davam elədi. Qarı onu sezdiklərini anlayıb daha gizlənmədi, tindən çıxdı və barmağıyla onu hədələdi.

Zəng çalınan, kimi məktəbin qapıları taybatay açıldı və balacalar hay-küylə həyəətə cumdular. Ağ qar fonunda həyəət onların qaynaşan, qara fiqurları ilə doldu. Bir neçə saniyə bundan əvvəl sakit, tərkl olunmuş kimi görünən həyəət indi çox hüceyrəli orqanizmi xatırladırdı və bu hüceyrənin hər biri ixtiyarında olan beş dəqiqəni nə eləyəcəyini dəqiq bilirdi.

Belə bir müqayisə gödəkcəli kişinin ağlına gələ bilməzdi – o, orqanizmin hüceyrələrdən ibarət olduğunu bilmirdi. Çiyini məktəb binasının tininə sökəyib durmuşdu, bu yerdə daş hasar binaya lap yaxın idi və binanın o tərəfindəki həyəətə dar bir keçid əmələ gətirirdi. Həyətdə qaçısan məktəblilər onu maraqlandırmırdı, o, məktəbin qapısından çıxmaqda olan uşaqlara baxmaqda davam edirdi. Məhz həmin uşaqların arasında istədiyini – səylə geyinmiş, dolğun, düymələrinin hamısı bağlı eynəkli birinci sinif şagirdini gördü və onu hayladı.

Birici sinif şagirdi kişini görüb sevindi, qapıdan birlikdə çıxdığı iki dostunu qoyub, kişiye tərəf addımladı.

Kişi oğlanın yırğalana-yırğalana ona tərəf necə gəlməyinə qımışa-qımışa baxırdı.

—Nədi, qaça bilmirsən yoxsa? - oğlan yaxınlaşanda soruşdu. – O qədər yedirdiblər ki, özünü güclə çəkirsən.

Kişi oğlanı diqqətlə nəzərdən keçirdi.

—Professora oxşayırsan, - handan-hana dedi və məlum deyildi, oğlanı məzəmmət edir, ya onun görkəmindən razıdı. – Eynəyi həyətdə də çıxarmırsan?

—Olmaz, oğlan izah elədi. Gözlərim onda pis görər.

—Bir dəqiqəliyə çıxart eynəyini.

Oğlan eynəyini çıxartdı. Kişi bir necə addım kənara çəkildi.

—Necə barmaqdı? – o, iki barmağını göstərərək soruşdu.

—İki.

—Bəs indi?

—Üç.

—Görmən yaxşıdı! – kişi razı halda dedi. – Nahaq eynəklə gözlərini korlayırlar.

—Yaxını pis görürəm, - oğlan dedi.

—Yaxının eybi yoxdu, tək uzağı yaxşı görəsən, - Kişi onu sakitləşdiridi. – Hə, məndən nə danışırlar? Söyürlər?

—Yox.

—Söyürlər, - kişi inamlı səslə dedi. – bəs o nə deyir? Necə çağırırsan onu?

—Hüseyn dayı.

—O nə deyir?

—Deyir ki, dərslərimə fikir verim.

—Düz deyir, - kişi razılaşmağa məcbur oldu, - dərslərə ciddi baxmaq lazımdı.

O yenə nəşə əlavə eləmək istəyirdi, amma susdu, çünki dərse çağıran zəng çalındı.

Həyətdəki vurnuxma qəfil başladığı kimi qəfil də qurtardı.

—İndi hansı dərstdi? – kişi soruşdu.

—Nəgmə dərsi.

Kişi özlərini məktəb qapısından eyni vaxtda içəri dürtüsdürməyə çalışan balacalara öləri nəzər saldı.

—Gəl arxamca, - o, eynəkli oğlana dedi və məktəbin arxasındakı həyətdə tərəf addımladı.

—Zəng oldu, - oğlan burnunun altında qətiyyətsiz halda dedi, amma itaətlə kişinin arxasınca getdi.

Onlar bina ilə hasarın arasındakı dar keçidlə keçib, tikilməkdə olan idman meydançasına çıxdılar.

—Otur, - kişi meydançanın kənarında iki qalaq tökülmüş kubik daşları göstərdi. Oğlan daşların üstünü örtmüş qara şübhəylə baxdı.

—Nədi? – kişi soruşdu.

—Qara oturmaq olmaz – oğlan izah elədi.

—Qorxursan yanın donar? – kişi istehzayla dedi. – Otur.

Oğlan vilvet şalvarına baxdı, amma heç nə demədi və oturdu.

—Əhsən, - kişi dedi. Əsl kişi heç nədən qorxmamalıdı.

Kişi hasara yaxınlaşdı, küçəyə boylandı və oğlanın yanına qayıdıb oturdu.

Oğlan gödəkçəli kişiyyə vəcdlə, amma az ehtiyatkarlıqla baxırdı - ağıllı yaşlı adam gözlənilmədən hər bir oyun çıxara bilən dostuna belə baxır.

—Köynəyin çıxıb, - oğlan dedi. O, kişinin gödəkcəsinin altından çıxmış zolaqlı köynəyinin ətəyini göstərdi.

—Bilirəm, - kişi dedi. – Səni axtaranda çıxıb, - o, köynəyini şalvarına saldı.

Başları söhbətə qarışdığından arxadan yaxınlaşan xadimə qarını sezmədilər.

—Hə, əlimə keçdiz! – qarı kişinin qolundan yapışıb, qalibənə tərzdə dedi. – Uşaqla neylirsən burda?

Kişi qolunu azad eləmək istədi, amma qarı bərk-bərk yapışmışdı.

—Gedək direktorun yanına, - qarı qətiyyətlə dedi. – Çoxdandı izləyirdim səni.

—Hara istəyirsən gedək, - kişi qolunu bir də dartdı.

Qarı az qala yıxılacaqdı, amma kişinin ətəyini buraxmadı.

Niyə dərsdə deyilsən? – qarı oğlandan soruşdu.

—Bu mənim atamdı, - oğlan dedi. – Buraxın onu.

Qarı təəccübləndi və kişi nəhayət, gödəkcəsinin ətəyini qarının əlindən dartıb çıxara bildi.

—Qarı, sənin axırın pis olacaq, - o qaşqabaqla dedi. – sənin kimilərini bələkdəcə boğmaq lazımdı ki, adamlara rahat yaşamaqda mane olmasınlar.

—Səni boğmaq lazımdı, - qarı cavab qaytardı, amma gödəkcəli kişiyyə baş qoşmağın yersiz olduğunu anlayıb, bir neçə addım kənara çəkildi.

—Get, get, - kişi qarıya dedi. – Get zəngini dinqildat. Bu mənim oğlumdu, bizim işlərimizə başını soxma.

Qarı məsləhətə qulaq asıb getdi.

Bu hadisədən oğlanın gözləri yaşardı.

—Fikir vermə, - atası onu sakitləşdirdi, - həyatda belə şeylər tez-tez olur. Bax gör sənə nə gətirmişəm, - qəfil yadına düşdü və əlini qoltuğuna aparıb, tükləri səliqəylə daranmış balaca bir bolonka çıxartdı. – Al, oynat. Oğlan iti görüb sevindi.

—İstəyirsən, verim sənə? – ata soruşdu. – Boş vaxtında oynayarsan onunla.

—Anam icazə verməz, - oğlan iti tumarlaya-tumarlaya dedi.

—İcazə verər.

—İt döşəməni bulayar axı.

—Eybi yox, təmizləyərsən.

—Bəs məktəbə gedəndə necə?

—Buraxarsan həyəətə.

Oğlan inamsızlıqla atasına baxdı, amma bir söz demədi. Ona aydın oldu ki, atasının məişət məsələlərindən qəti başı çıxmır, amma onunla mübahisə eləmək istəmirdi.

—Balaca itləri xoşlamıram, - oğlunun itlə necə oynadığına baxan ata dedi. – Fərsiz heyvandı! Keşik çəkəmmir, ova getmək mümkün deyil onunla.
—Həyatə uşaq xorunun boğuş səsi yayıldı - nəğmə dərsi başlanmışdı.
—Müəllimə danlayacaq məni, - oğlan dedi.
—Eybi yox, - atası onu sakitləşdirdi., - Bir dəfə olar. Deyərsən ki, atam gəlmişdi.

Onlar bir müddət dinmədilər.

—Səni incidib eləmirlər ki? – atası soruşdu.
—Yox, - oğlan onu inandırır.
—Savaşa girmə, - atası ciddi tərzdə dedi, - amma sənün üstünə cumsalar, o saat vur. Anladın?

Oğlan başıyla təsdiqlədi.

—Birinci vüranda hesab elə ki, işin yarısı həll olunub, - atası izah elədi, - adamların çoxu zərbə alan kimi ağilları başlarına gəlir. Amma eynəyini çıxartmağı unutma. Savaşanda eynəyi həmişə çıxartmaq lazımdı. Başa düşə bilmirəm, niyə gözlərin belə zəifdi? – Ata təəssüflə əllərini yellədi. – Bizim nəşildə eynək taxan olmayıb. Babanın səksən beş yaşı var, hələ də ova gedir.

—Nigar nənə eynək taxır, - oğlan dedi.

—Hə, ana tərəfdən çoxları eynək taxır, - ata razılaşdı. - Üşümürsən ki?

—Yox.

—Kişi yenə yerindən qalxdı, hasara yaxınlaşdı və küçəyə boylandı. Məhəllənin axırında boru yüklənmiş QAZ-51 dayanmışdı, üzbəüz səkidə pirojnasatan yeşiyini arxasınca dartırdı: ağ xələtinin qarın tərəfində iri yağ ləkəsi də vardı.

—Ey, - kişi onu hayladı.

—Nədi? – satıcı soruşdu.

—Pirojna varındı?

—Var.

—On dənə gətir bura.

Kişi pirojna alıb, oğlanın yanına qayıtdı.

—İti yedirt, - o dedi və pirojna bükdüyü qəzeti qarın üstünə qoydu. - Özün də ye, - birini götürüb dişlədi.

—Anamsa deyir ki, dalaşmaq olmaz, - oğlan pirojna yeyə-yeyə dedi.

—Anan qadındı. Qadınların belə şeylərdən başı çıxmır. Bəs, nədi o, Hüseyn dayı nə deyir?

—Deyir ki, dərslərimə fikir verim.

—Düz deyir, - ata bir də razılaşdı.

—İndi şəhərdə qrip epidemiyasıdır, - oğlan uzada-uzada dedi.

—Xəstəliklərdən danışmağı niyə belə xoşlayırsan ey?! – ata təəccübləndi. – Nəyinə lazımdı şəhərdə epidemiyaya olmağı? Sən yaşda olanda qışda ayaqyalın gəzirdim, qrip nədi, bilmirdim. Mühəribə idi. Mühəribənin nə olduğunu bilirsənmi?

—Bilirəm.

—Müharibə başlananda elə sən yaşda idim. Babanı cəbhəyə apardılar. Biz qaldıq – nənənlə səkkiz uşaq. Qarnımızı doyurmaqçün day nələr eləmirdik. Bazarda qəzet satır, körpüdə kömür yükləyir, “Paraper”də karusel hərələyir, növbə satırdıq - gecələr mağaza qabağında növbə tutur səhərlər kiməsə pulla növbəmizi satırdıq. Hə... çox şeylə məşğul olurduq. Oğurluqdan başqa, - ata qəfil oğluna ciddi bir nəzər salıb əlavə elədi. – Bu yolla heç vaxt pul qazanmamışıq. Həmişə oğurluğun əleyhinə olmuşam, ömrüm boyu heç nə oğurlamamışam. Atam, baban cəbhəyə gedəndə dedi “Əgər bilsəm ki, uşaqlarım pis yola düşüblər, evə qayıtmayacağam. Hacıbalanın uşaqları oğru ola bilməzlər.” Hətta nənən aclıqdan köpəndə belə - aclıqdan adamlar toxluqdan köpən kimi köpürlər – nə mən, nə də sənin əmilərin oğurluq eləmirdik. Bunu hamı bilirdi. Bir dəfə belə hadisə oldu: kimsə qonşumuz Ramizin maşınına girmişdi, o onda yük maşınında işləyirdi, “bardaçok”da nə vardı hamısını oğurlamışdılar. Bilirsən “bardaçok” nədi?

Oğlan bunun nə olduğunu bilmirdi.

—Balaca bir yeşikdi, - ata izah elədi, ora yol vərəqələrini, cürbəcür alətlər qoyurlar.

Oğlan yol vərəqəsinin nə olduğunu soruşdu. Atası izah elədi:

—Hə, Ramizin “bardaçok”unda nə vardı oğurladırlar. Ramiz belə şeylərə dözən adam deyil, adamı heç nəyin üstündə o dünyalıq elərdi (sonra yazıq özü cəbhədə həlak oldu). Kişi maşını evinin yanında qoyub gedir çörək yeməyə, özünkülərdən kimsə maşından oğurluq edir. Hə evdən çıxıb deyir “Maşına kim minmişdi?” hamı susur. Tində bir iyirmiyədək adam dayanmışdı və hamı da dilini sanki udmuşdu. Bir də soruşur: Kim maşına minmişdi. Hirsindən qıpqırmızı olmuşdu. Mən o vaxt sən boyda idim, dözəmmədim, boynuma aldım. “Mən minmişdim”, - deyirəm, “Hə, sən minmişən, gəl bura”. Gəldim. “Uzan yerə”, - deyir. Uzandım. Keçdi rulun arxasına, qazı basdı, düz üstümə gəlirdi. Bir əliylə maşını sürür, o biri əliylə qapını açmışdı ki, mənə qədər neçə metr qaldığını görsün. Mənsə uzanmışdım. Hara qaçaqaqsan? Onsuz da qovub tutacaq. Uzanmışam, o isə deyir: “Yaxşısı budu de ki, “bardaçoka” kim girib, yoxsa səni basıb əzəcəm”. Bilmirəm, - deyirəm, - hardan bilim? Maşına mən minmişdim, amma kim oğurlayıb, bilmirəm”. “Bilmirsən, onda it kimi gəbərəcəksən”, - yenə üstümə sürür. Yaxşı ki, anasını imkan tapıb çağıra bildilər. Əgər anası qaçıb gəlməsəydi, məni basacaqdı. Bircə anasının sözünə qulaq asırdı. Anası balaca, arıq, amma çevik qadın idi. Bəzən olurdu ki, içib maşının yayını əlinə alırdı və qabağına keçəni vururdu. Yaxşı ki, adamlar aradan çıxa bilirdilər, yoxsa yerlərindəcə canlarını alardı. Heç kim onun qarşısını ala bilmirdi. Bircə anasından başqa. O saat dalınca bir adam göndəridilər, gəlib qulağından yapışdırıb aparardı evə. Anasını çox sevirdi. Başqa cür ola da bilməz. Ananı həmişə sevmək lazımdı, anadan yaxın adama kim var? Düzümü deyirəm? – Oğlan başının hərəkəti ilə cavab verdi. – Əhsən – atası onu təriflədi və hekayətinə davam elədi. – Hə, anası sağ olsun, qanımın arasına girdi. Ramizin maşınından kimin oğurluq elədiyini deyə bilməzdim axı.

—Bilirdin kim idi o?

—Ələttə bilirdim. Hamı bilirdi. Kişi istehzayla gülümsədi, susdu və bolonkanın ağına pirojna soxmağa çalışdı.

—Bir bu itə bax a! – o, təəccüblə dedi. Ətli pirojnanı yemək istəmir. Əgər pirojna yemirsə, inda onun sahibləri nə yeyir?! Sən niyə yemirsən?

—Yeyirəm, - oğlan dedi. O doğrudan da bir neçə pirojna yemişdi. İştahı yaxşı idi, atasıyla pirojna yemək xoşuna gəlmişdi.

—Gərək bir dəfə səni evə aparam. Bizimlə qalarsan. Qoy nənənlə baban sevensinlər. Uşaqlıqda oynadığım yerləri, küçəmizi, həyatımızı sənə göstərəm, oralarda indi də uşaq- muşaq qaynaşır, oynayarsan onlarla.

—Anam icazə verər?

—İcazə verər. Burda pis nə var ki? Mənimlə qalmaq istəyirsənmi?

—Hə, istəyirəm. – oğlan mehribanlıqla atasına baxdı, sonra baxışlarını çaşqınlıqla məktəbin pəncərələrində gəzdirdi uşaq xorunun səsi daha gəlmirdi. Bu vaxt zəng çalındı. Bu, nəğmə dərslərinin qurtardığını bildirirdi.

—Axırncı dərslərdi? – atası bir müddət susandan sonra soruşdu:

—Hə, - oğlan təəssüflə dedi.

—Portfelin hanı?

—Sinifdə qalıb.

—Di get götür... .

Onlar dinməz-söyləməz durdular, dar keçidlə həyətin o biri tərəfinə keçdilər. Məktəbin qapısından yenə uşaqlar axışib çıxdılar, amma hamısının əlində indi portfel vardı. Kişi oğlanı dümsüklədi, oğlan başını çiyinlərinə qısıb atıla-atıla məktəblilərin arasından sivişərək portfelinin dalınca qaçdı. Qarıya çatanda döndü. Atası əlində bolonka həyətin ortasında dayanmışdı. Oğlan qapıdan girdi.

Bir dəqiqə keçməmişdi ki, əlində portfel dəhlizlə geri qaçırdı. Amma atasını bayaqkı yerində görmədi. Məktəbin həyətinin darvazasında anasını gördü, atalığı həmişəki kimi onunla yanaşı idi... .

Gödəkcəli kişi də onları görmüşdü (o gizlənmirdi, amma məktəbin tinində elə dayanmışdı ki, gözə dəymirdi) oğlanın anasının əynində qara xəz palto vardı. Boyca hündür olan atalığın gözünü eynəkli idi, başına şlaypa qoymuşdu... .

Onlar ətraflarına boylanan oğlanı həyətdən çıxarandan sonra kişi gizləndiyi yeri tərk etdi və boşalmış həyətin ortasına addımladı. Qabağınca bolonka qaçırdı.

Az keçməmiş məktəbin darvazasından çıxdı və məhəllənin o başında qoyduğu maşınına yaxınlaşdı. Maşının arxası açıq idi və ordan öz ağırlıqlarından əyilmiş altıdüyməli qazma boruları sallanmışdı.

Gödəkcəli kişi maşının qapısını açdı, xalça sərilmiş oturacağa qalxdı və mühərriki işə salmazdan əvvəl bolonkanı kabinədə yatmış kepkəli bıçlı oğlanın dizinin üstünə qoydu.

—Söhbət edirdik.

—Hə, necədi oğlan?

—Yaxşıdı.

—İti niyə götürmədi?

—Neyniyir ey iti?

—Bəs indi biz iti hara aparacağıq?

—Hardan götürmüşsən, ora da qaytar, - gödəkcəli kişi mühərriki işə saldı, maşın yavaşca yerindən tərpəndi və boruları yellədə-yellədə məktəbin böyründən ötüb keçdi...

Mətni yığdı: Nərgiz Abadi

Redaktə etdi və veb üçün hazırladı: Aynurə Hüseynova

AZERİ.org qoyuldu: İyun 2003